

Fort Napoleon

bouwkundig element

ID

56848

URI

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/56848>

Juridische gevolgen

- is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed [Fort Napoleon](#)
Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024
- is aangeduid als beschermd monument [Fort Napoleon](#)
Deze bescherming is geldig sinds 06-07-1976
- is aangeduid als beschermd cultuurhistorisch landschap [Fort Napoleon en omgeving](#)
Deze bescherming is geldig sinds 06-07-1976
- is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed [Fort Napoleon](#)
Deze vaststelling was geldig van 24-09-2009 tot 14-05-2024

Alternatieve namen

Fort Impérial

Provincie

West-Vlaanderen

Gemeente

Oostende

Deelgemeente

Oostende

Straat

Vuurtorenweg

Locatie

Vuurtorenweg 13 (Oostende)

Nauwkeurigheidszone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

3 108m²

Bewaringstoestand

Bewaard

Erfgoedwaarde

Aanwezig

Links

[Fort Napoleon, Oostende | Aan het eind van de 18de eeuw anne... | Flickr](#)

[Fort Napoleon, Oostende | Aan het eind van de 18de eeuw anne... | Flickr](#)

[Fort Napoleon, Oostende | Aan het eind van de 18de eeuw anne... | Flickr](#)

[Fort Napoleon, Oostende | Aan het eind van de 18de eeuw anne... | Flickr](#)

[Fort Napoleon, Oostende | Aan het eind van de 18de eeuw anne... | Flickr](#)

Typologie: [duinen](#), [forten](#)

Datering: [eerste kwart 19de eeuw](#)

[Govaert & Vanhoutte architects](#) (Ontwerper)

[Inventarisatie bouwkundig erfgoed Oostende](#) (geografische inventarisatie: van 01-01-1993 tot 31-12-2005)

Beschrijving

Fort Napoleon, oorspronkelijk "Fort Impérial".

Historiek

Vesting gelegen in de duinen ten oosten van de havengeul; gebouwd tussen 1810 en begin 1814 in opdracht van Napoleon in het kader van zijn plannen voor een invasie van Engeland. Oorspronkelijk plan voorziet de bouw van drie forten die enerzijds de stad en de haven, anderzijds het sluiscomplex van Sas Slijkens - verbinding hinterland! - moeten beschermen. Uiteindelijk slechts twee forten gerealiseerd: het huidige Fort Napoleon en de verdwenen tegenhanger "Fort Royal", na Waterloo door de Engelsen afgewerkt en omgedoopt tot Fort Wellington, ten westen van de stad ter hoogte van de huidige Wellington-renbaan (zie Oostende, Koningin Astridlaan).

Historiek

Beide forten behoren typologisch tot de "tours et redoutes modèle 1811", een door het "Comité central des fortifications" in samenwerking met Napoleon ontworpen vestingconcept van torenforten die - in theorie althans - vrij vlug en zonder te hoge kosten overal kunnen worden opgetrokken. Bouwwerken opgestart door Spaanse krijgsgevangenen en opgeëiste lokale bouwvakkers; eindafwerking via openbare aanbesteding overgedragen naar de particuliere sector.

Fort Napoleon pas klaar voor ingebruikname bij de val van het Keizerrijk. In 1814, na het vertrek van de Fransen, wordt het korte tijd door de Engelsen bezet, later volgen Nederlandse troepen en tenslotte een Belgisch garnizoen.

De inrichting tot Duits hoofdkwartier tijdens de Eerste Wereldoorlog gaat gepaard met accommodatiewerken die resulteren in een luxueuze verblijfplaats: installeren van elektrische verlichting, stoffering met inboedel afkomstig uit verlaten villa's, aanbrengen van muurschilderingen door soldaatkunstenaar Heinrich Otto Pieper, plaatsen van een fontein op de binnenplaats,...

Na de Wapenstilstand staat het Fort Napoleon - ontdaan van enig militair belang - bloot aan verzanding, plundering en vandalisme. 1927: vernieuwde interesse met het oog op een eventuele museumfunctie leidt tot het aanvragen van de concessie aan het Ministerie van Landsverdediging, die ze uiteindelijk aan het Oostendse stadsbestuur toewijst. In de loop van 1929-1932, restauratiewerken met betrekking tot zowel ex- en interieur: metselwerk, muuropeningen o.m. samenvoeging van twee schietgaten tot venster ter bevordering van de lichtinval, loopbrug vervangen door betonconstructie, plaatsen water-, gas- en elektriciteitsleidingen, restauratie van de muurschilderingen door Gustave Vanheste, inrichting van conciërgewoning, enzomeer.

In 1932 volgt de inrichting tot heemkundig museum onder impuls van de Oostendse historicus, bibliothecaris en archivaris Carlo Loontjens. Succesvol initiatief gestimuleerd door de verspreiding van affiches over het gerenoveerde fort; na één seizoen telt het museum reeds meer dan tienduizend bezoekers waaronder vele Fransen.

Museum door de Duitsers opgedoekt in 1940; het Fort Napoleon ondergaat hetzelfde lot als tijdens de Eerste Wereldoorlog maar loopt nu wel schade op ten gevolge van bombardementen.

Na de Tweede Wereldoorlog blijft het leegstaande Fort militair domein en wordt het een tijdlang geïncorporeerd in het stedelijk speelplein, tot in 1956 vlakbij het openluchtcentrum "Duin en Zee" wordt opgericht; sinds 1958 ontoegankelijk en verdere aftakeling waaraan ook de bescherming als monument in 1976 niet verhelpt. Om impasse te doorbreken, besluit de Vlaamse regering op 8 maart 1995 het Fort Napoleon te onteigenen van de federale overheid,

waarna het in erfpacht wordt gegeven aan de Stichting Vlaams Erfgoed, die in 2000 de restauratie en renovatie van het fort heeft afgewerkt. Volledige restauratie in 1996-2000. De belangrijkste ingreep hierbij is het doorbreken van het metselwerk van het Fort en de omwallingmuur voor een nieuwe inkompartij en vergaderruimte naar ontwerp van Architectuurburo Govaert en Vanhoutte, laatstgenoemde ingericht door F. Van Severen. Officiële opening in het voorjaar 2000. Het Fort is uitgebouwd als monument met educatieve duiding, zie tentoonstellingsruimte in drie van de vijf caponnières, en als podium voor culturele activiteiten.

Beschrijving

Vijfhoekige bakstenen vesting met de punt op zee gericht; oorspronkelijk voorzien van glacis. Deels verzonken torenfort met vijf zijden van elk 28 meter en twee bouwlagen voorzien van platform, rondom een vijfzijdige binnenplaats met waterput, en aan de buitenzijde omgeven door droge gracht van tien meter breed, met daarrond een acht meter hoge ring- én schoormuur. Vanaf het midden van de vijf zijden van de centrale constructie loopt een caponnière, een overdekte galerij met schietgaten, naar het midden van de corresponderende zijde van de ringmuur.

Bouwmaterialen: rode handgevormde baksteen gemetseld in kruisverband, boven een arduinen basis 0,75 m onder de grond.

Bomvrij gelijkvloers: voedselopslagplaats en munitiedepot. Eerste verdieping: soldatenlogies. Per bouwlaag, een overkluisde rondgang verlicht door middel van rondbogige muuropeningen in de grachtgevels; daarop aansluitende toegangen tot gesloten ruimtes met muuropeningen uitgevend op binnenkoer, en twee ovale trapzalen. Twee in de binnenkoermuren uitgespaarde rechte trappen van bovenverdieping naar platform; trapgaten beschut met bakstenen overkapping.

Sporen van muurschildering "Der Barbar" op schoorsteenmantel van gelijkvloerse verdieping; thema verwijst naar oorlogspropaganda waarbij Franse en Duitse intellectuelen elkaar bestoken met schotschriften over "la civilisation" versus "der Barbarei" (Romain Roland en Thomas Mann).

- Afdeling Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumentenzorg West-Vlaanderen, Cel Monumenten en Landschappen, Archief nrs. DW000324 en W/00468.
- Bouwbedrijf, 32-33, 1995, p. 84-85. (bijlage)
- DE RYNCK P. (red.), Het Fort Napoleon, in *Berichtenblad Stichting Vlaams Erfgoed*, nr. 17, februari 2000, extra katern.
- LOMBAERDE P., De vestingbouwkundige werken van Oostende: 1572-1865, in *Mededelingenblad van de Simon Stevinstichting*, 2, 1987, p. 2-14.
- RYON F., De openbare aanbesteding van het Fort Impérial te Oostende, in *Vesting*, 1994, 2, p. 5-10.
- VISSERS P., Het Fort Napoleon, in *Open Monumentendag Vlaanderen*, 10 september 1995.
- QUAEGBEUR M., *Fort Napoleon*, onuitgegeven proefschrift, Oostende, 1992.

Bron: CALLAERT G., DELEPIERE A.-M., HOOFT E., KERRINCKX H. & VANNESTE P. met medewerking van SANTY P. & SNAUWAERT L. 2005: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oostende, Deel IA: Stad Oostende, Straten A-M, Deel IB:*

Stad Oostende, Straten N-Z en wijken Haven, Hazegras, Opex, Deel II: Deelgemeenten Mariakerke, Raversijde, Stene en Zandvoorde, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL6, onuitgegeven werkdocumenten.

Auteurs: [Delepiere, Anne Marie](#); [Kerrinckx, Hans](#); [Hooft, Elise](#); [Callaert, Gonda](#)

Datum: 2005

De tekst wordt ter beschikking gesteld door: [Agentschap Onroerend Erfgoed \(AOE\)](#)